

proxima ratione dicta sunt. Unde Dionysius, cap. 3 Eccles. hierarch. : *Decentissimus (inquit) divinarum rerum ordo est, ut prius communicet, atque impleatur sanctus Præsul his, quæ per illum distribuenda sunt cæteris, divinis donis, et sic aliis tradat.* Verum est ibi loqui Dionysium de participatione Eucharistiæ, quam prius debet sacerdos sumere, quam aliis tribuat; tamen in illo ordine hunc, de quo agimus, esse significatum Dionysius intellexit. Unde subdit: *Quocirca et hi, qui divinis magisteriis (priusquam digna illis conversatione capaces effecti sunt) abutuntur audacter, impuri, atque sacra lege extranei omnino censentur. Ut enim in solis radiis tenuiores limpidioresque substantiæ, primæ influenti luce replentur, sicque exuberantem lucem in subsequentes solis vice transfundunt, ita non sine periculo divinis in rebus quibusque aliis se ducem præstare præsumet, qui non per omnia evaserit similis Deo.* Jam vero Bernardus multus est in suadendo iis, qui alios lucrari conantur, se prius exhibeant *conchas, quam canales, etc.* Videri potest serm. 1 in Cant., et lib. 2 de Consider., cap. 3. Atque hic ordo videtur a Christo etiam significari, Luc. ult., cum suis discipulis dixit: *Manete in civitate, donec induamini virtute ex alto.* Ergo ratione talis ordinis necesse est, ut primarius finis hujus religionis sit contemplatio; tunc enim uterque ille finis comparari poterit, quando (ut Gregorius dixit, homil. 5 super Ezechiel.) *predicatores fuerint viri perfecti, qui bona cælestia, quæ contemplari poterunt, fratribus denuntiant, eorumque animas in amorem intimæ charitatis accendunt; loquentes autem verbis suis corda audientium feriant et incendunt.* Cum ergo finis hujus instituti sit, et perfectos viros, et perfectos ministros, aliosque perficientes generare, fieri non potest quin finis ejus etiam sit eos contemplativos efficere; ergo necesse est ut ad hunc finem media etiam habeat accommodata; alias non esset recte præstitutum, nec tanta approbatione institutum ipsum fuisset dignum.

7. *Inductione eadem ratio confirmatur.* — Hæc autem ratio optime confirmatur ex illis actionibus, per quas Societas principaliter exercet vitam activam, quatenus ad suum institutum pertinet, quæ sunt spirituales actiones, et ad animarum profectum proxime ac per se ordinantur; alia enim opera misericordiæ corporalis, sicut secundaria sunt, ita etiam rariora, et ideo et parum extrahere possunt ab operationibus vitæ contemplativæ, et aliunde potius juvant humanam infirmita-

tem, quæ non valet semper surgere ad contemplanda cælestia; et ideo necesse est ut aliquando ad activam redeat, et quæ potest bona agere, non recuset, ut dixit Gregorius, d. homil. 5 in Ezechielem. Aliæ ergo spirituales actiones tales sunt, ut, licet, quatenus ad proximos referuntur, formaliter pertineant ad vitam activam, nihilominus ratione materiæ in qua versantur, intime ac eminenter includant ac supponant vitam contemplativam, præsertim si modo perfecto exercendæ sint. Ergo institutum Societatis, quod ad has actiones perfecte exercendas ordinatur, necessario prius et principaliter ordinari debet ad vitam contemplativam, tanquam ad primum fontem, et principium talium actionum. Assumptum declaro in doctrinæ actione, quæ fere in omnibus his actionibus spiritualibus intime includitur. De doctrina igitur agens D. Thom. 2. 2, q. 181, art. 3, quærit utrum docere sit actus vitæ contemplativæ vel activæ; et respondet, licet respectu discipulorum sit actus vitæ activæ, ex parte objecti et materiæ, si doctrina sit perfecta, et de rebus divinis, potius esse actum vitæ contemplativæ, quia est conceptus alicujus veritatis intelligibilis, in cujus consideratione et amore homo delectatur. Affertque Augustinum, serm. 27 de Verbis Domini, dicentem: *Eligant sibi partem meliorem, quæ non auferatur ab eis, vacent verbo, inhiant doctrinæ dulcedini, occupentur circa scientiam salutarem;* in quibus verbis, et doctrinam, et verbum Dei inter actus vitæ contemplativæ numerat. Dicit fortasse aliquis, Augustinum non loqui de doctrina ex parte docentis, sed ex parte discipuli; et cum dicit, *vacare verbo,* non intelligere proferendo, sed audiendo, sicut vacabat Maria, quando, *sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius;* et sicut inferius dicit idem Augustinus: *Nam et modo inde aliquid agimus remoti a negotiis, si positus familiaribus curis, convenitis, statis, auditis.* At enim si audire verbum Dei est actus vitæ contemplativæ, cur non magis docere? Etenim, si disciplinam consideremus per ordinem tantum ad discipulum, non est proprie actus vitæ contemplativæ, imo neque est tam actio quam receptio. Pertinet ergo ad vitam contemplativam ratione termini seu effectus, et in ordine ad objectum ipsius disciplinæ, quatenus est aliqua veritas, ad quam cum delectatione considerandam auditores per disciplinam elevantur; multo ergo magis doctrina, ratione suæ causæ et principii, est actus vitæ contemplativæ. Cum ergo

spirituales actiones intime habeant adjunctam doctrinam de rebus divinis (hæc enim non solum per publicas lectiones et conciones, sed etiam in secreta confessione et in secreto colloquio ac instructione traditur), non potest talis activa vita a contemplativa separari, imo esse debet legitimus partus ejus; nam tunc doctrina recte et efficaciter traditur, quando ex divina et interna contemplatione procedit, juxta illud Psalm. 44: *Memoriam abundantiae suavitatis tuæ eructabunt, et in justitia tua exultabunt.* Atque hoc præcipue explicare possumus in quodam speciali medio, quo Societas utitur ad spirituale bonum proximorum, quod est tradere illis spiritualia exercitia (de quibus infra, a cap. 1, lib. 9, ex professo erit sermo). Nam hæc actio, si in ordine ad proximum consideretur, sine dubio est opus vitæ activæ, et nihilominus, secundum se intime spectatum, opus est vitæ contemplativæ respectu materiæ, seu objecti in quo versatur; ergo usus talis medii seu actionis intrinsece includit contemplationem. Quocirca, sicut D. Thomas alias objicere solet, divinam seu theologiam scientiam esse eminenter practicam et speculativam, principaliter vero speculativam esse, ita nos dicere possumus, actiones has esse eminenter activæ et contemplativæ vitæ, principaliter autem contemplativæ, illa enim est quasi vita et anima talium actionum. Nec refert quod actiones illæ aliquando fieri possint a viris nihil aut parum in contemplatione exercitatis; quia hic non consideramus has actiones prout ab illis vel illis fiunt, sed prout fieri debent ex vi instituti; sic enim fieri debent ut fructus contemplationis, et ut formatae interiori spiritu, quia tunc erunt perfectæ, et efficaces ad finem instituti; aliter vero factæ erunt inefficaces, et quasi mortuæ, magisque in sola specie exteriori materialiter apparentes, quam veræ, quantum est ex parte ministrorum, ut excludamus et efficaciam sacramentorum ex opere operato, et quam Spiritus Sanctus ex suamet liberalitate adjungere potest.

8. *Confirmatur ultimo idem discursus.* — Ultimo confirmari potest hic discursus ex resolutione superioris capituli, in quo diximus Societatem per se esse religionem sacerdotum; religio enim sacerdotum ad opera vitæ contemplativæ ordinatur, ut ex D. Thoma colligo, 2. 2, q. 189, art. 8, ad 2, ubi id affirmat de religione Canonorum regularium. Est autem eadem ratio in quacumque religione, quæ per se sit presbyterorum religio. Du-

plicia enim sunt opera per se pertinentia ad sacerdotalem ordinem. Priora et præcipua sunt illa quæ aguntur in divinis mysteriis, et versantur circa corpus Christi. Verum alia sunt ea quæ versantur circa corpus mysticum, ut sunt actiones illæ spirituales, quæ ad salutem proximorum ordinantur, de quibus proxime antea loquebamur. Sicut ergo hæc posteriores actiones supponunt priores, ita religio, quæ per se ordinatur ad perficiendos sacerdotes, ut sacerdotes sunt (hoc est enim esse per se religionem sacerdotum), primario tendere debet ad perficiendos illos in ordine ad priores actiones, quæ spectant ad divina mysteria, alioquin ineptissime esset instituta religio. Unde, quia prius (ut aiunt) separatur a posteriori, bene potest aliqua religio clericorum esse instituta ad perficiendos sacerdotes in his actionibus, quæ in divinis mysteriis peragendis consistunt, quamvis ulterius non extendatur ad actiones erga proximos; eritque talis religio contemplativa, talisque est religio Canonorum regularium ex D. Thomæ sententia, loco proxime citato. At vero e converso, posterius non separatur a priori, neque accessorium a principali, et ideo non potest esse bene instituta religio, quæ sacerdotes perficiat in actionibus erga proximum, et non multo magis eos perficere intendat in actionibus circa Deum, et quæ in divinis mysteriis aguntur. Societas ergo, quæ optime et Spiritus Sancti instinctu instituta et probata est, ad perficiendum sacerdotes, quatenus sacerdotes sunt, et se extendit ad perficiendos illos in actionibus sacerdotalibus erga proximos, multo magis intendit eos perficere in his omnibus quæ in divinis mysteriis aguntur. Quod etiam, quantum ex signis exterioribus ostendi potest, effectus ipse manifestat. Quamvis enim hæc religio (propter alias rationes divini obsequii, quas infra, c. 8, videbimus) cantu et aliis solemnitatibus externis in his mysteriis non utatur; quod ad decentiam et reverentiam eorum spectat, nullibi cum majori decore tractantur. Nullaque major cura huic religioni esse solet, quam ut ea, quæ pertinent ad divinum cultum, et ad venerationem sacrosancti sacrificii, et ad dignum usum sacramentorum exactissime peragantur. Cum ergo ostensum sit religionem hanc, etiam ex ea parte, qua perficit sacerdotes in ordine ad actiones spirituales circa proximos, intime includere vitam contemplativam, multo magis illam includet, quatenus eosdem perficit in sacerdotalibus actionibus divinorum myste-

riorum; nam in his potissima pars vitæ contemplativæ consistit.

Quomodo Societas tam multæ actioni simul cum contemplatione possit satisfacere?

9. *Ad alteram partem difficultatis in numero tertio. — Deum unicuique religioni gratiam suo instituto accommodatam communicare. —* Atque ex his difficile non est tollere admirationem, quæ in numero tertio objiciebatur, scilicet, qui fieri possit ut tam multa actio, quam Societas proficitur, cum perfecta contemplatione jungatur. Respondemus enim imprimis hoc non esse impossibile cum divina gratia; et quamvis id difficile videatur, perfectam tamen virtutem circa difficile versari, atque ita difficultatem illam, per religionis providentiam et perfectam institutionem, cum vocationis gratia posse superari. Dico autem cum vocationis gratia, tum quia nemo pro ratione sui status potest pie vivere, nedum perfecte, sine speciali gratia Dei; tum etiam quia pie credendum est, vel potius est moraliter certum, Deum unicuique religioni dare specialem gratiam, quam communicat omnibus qui ab Spiritu Sancto ad illam vocantur, si per illos non steterit, ut finem illius instituti consequi valeant. Sic enim dixit D. Thom., in 4, d. 2, quæst. 1, articulo secundo, ad 9, ad quamlibet eminentiam status dari aliquam sanctitatem, cum sit ibi necessarium speciale auxilium gratiæ. Et d. 38, quæst. 1, articulo quinto, ad 2, dixit, in consecratione virginum, et aliis hujusmodi benedictionibus, dari gratiam, nisi sit impedimentum ex parte suscipientis. Cujus locutionis sensus non est, per hos actus dari aliquam gratiam ex opere operato, cum non sint sacramenta, nec de hoc possit assignari certa aliqua lex; imo neque speciale privilegium eis esse concessum, cum sufficienti fundamento dici potest. Sensus ergo est, de speciali gratia auxiliante, excitante et adjuvante, quam Deus, quantum in ipso est, majorem et specialiore tribuit his, quos in speciali statu ac munere constituit, ad cujus convenientem usum illa indigent. Quo principio usus est etiam idem D. Thomas, tertia parte, quæst. 27, articulo quinto, ad 1, et a nobis confirmatum est in 2 tom. tertiæ partis, disp. 1, sect. 2, ad finem, et disp. tertia, sect. quinta, ration. 3, ubi ex Scriptura et Patribus illud confirmavimus. Quibus addi potest illud Pauli, ad Ephes. 3: *Ejus factus sum ego minister secundum donum gratiæ Dei, quæ data est mihi secundum virtutem operationis ejus;*

mihî enim Sanctorum minimo data est gratia evangelizare investigabiles divitias Christi. etc. Atque hoc voluit Deus significare Moysi, quando se excusanti a divino ministerio, eo quod ad illud imparem se agnosceret, respondit: *Ego ero tecum;* hoc enim verbo non tantum speciale privilegium, sed suavis etiam dispositio providentiæ divini significata est, dantis unicuique gratiam muneri vel statui ab ipso Deo instituto accommodatam. Cum ergo omnes religiones approbatæ merito censeantur speciali Dei providentiâ institutæ, dubitandum non est quin singulæ habeant param speciale Dei auxilium suæ vocationi proportionatum, ac proinde eo majus, quo institutum fuerit altius ac difficilius, et ad majus Dei obsequium, majoremque Ecclesiæ utilitatem ordinatum. Ostendimus autem in Societatis instituto hæc omnia excellenti quodam modo inveniri, scilicet, approbationem, institutionem ex Spiritu Sancti instinctu, intentionem divini cultus et gloriæ, cum gravissimo munere et onere procurandi salutem animarum; ergo dubitari non potest quin habeat a Deo paratam specialem vocationis gratiam, qua prædictum finem comparare valeat. Atque hujus gratiæ vocationis videtur nobis præbuisse testimonium Gregorius XIII, constitutione *Quanto fructuosius*, et in alia bulla *Ascendente Domino*, cum dixit: *Sicut Societatis finis est propagatio et defensio fidei, animarumque in vita et doctrina Christiana progressus, ita etiam gratiæ ejus vocationis proprium est, diversa loca ex Romani Pontificis vel Præpositi generalis directione peragere.* Nam, quia ille actus et difficilior et periculosior aliis esse potest, ideo gratiæ vocationis specialiter illum attribuit; sic ergo nos dicimus, si quæ est difficultas in jungenda perfectione vitæ activæ cum perfectione vitæ contemplativæ, per gratiam vocationis non difficile superari posse.

10. *Alio modo eidem dubitationi satisfi. — Prima circumstantia ad Societatis actiones requisita. — Secunda. —* Adde vero ulterius, si attente consideremus ea quæ diximus, non esse in eo negotio nimis magnam difficultatem, quia principales actiones, in quibus vita activa Societatis versatur, ita sunt conjunctæ cum vita contemplativa, ut veluti ex corpore et animo unum quid ex illis efficiatur; quamvis autem plura, ut plura, intendere difficile sit, qua de causa, Ecclesiastici 11, dicitur: *Fili, ne in multis sint actus tui;* et Luc. 10, Marthæ declaratur unum esse necessarium,

quod Augustinus et alii Patres unico vitæ contemplativæ negotio seu otio exponunt. Plura tamen per modum unius intendere non est difficile. Exemplo ab speculatione et doctrina aliarum scientiarum sumpto, rem declaro. Longe enim diversum videtur docere et speculari, scribere aut meditari; tamen hæc duo munia non se impediunt, neque unum ratione alterius difficilius redditur, quia unum ex alio oritur, et tunc recte doctrina traditur, quando interior veritatis speculatio perfecta est. Ita vero se habet contemplatio ad prædictas Societatis actiones, et ideo illam per se non impediunt, eo vel maxime quod tales actiones, ut perfecte fiant, duas circumstantias ad contemplativam partem maxime pertinentes per se requirunt. Una est, ut fiant intuitu majoris gloriæ, et obsequii divini, et quod semper aut frequenter quoad fieri possit, illuc referantur, de quo frequenter filii Societatis in suis constitutionibus admonentur, ut videre licet in 3 p. Constit., cap. 1, § vigesimo sexto, et p. 7, c. 1, § 1, et c. 2, per totum, et p. 8, cap. 1, et ideo in parte decima, § 2, dicitur: *Ad conservationem et incrementum spiritus Societatis, atque ad assecutionem finis quem sibi præfigit, auxilium animarum ad ultimum et supernaturalem suum finem consequendum, media illa, quæ cum Deo instrumentum conjungunt ac disponunt, ut a divina manu recte gubernentur, efficaciora sunt quam quæ illud disponunt erga homines. Hujusmodi est probitas et virtus, ac præcipue charitas, et pura intentio divini servitii, et familiaritas cum Deo in spiritualibus devotionis exercitiis.* Qui modus operandi perfectissimus est, et qui assiduam Dei memoriam maxime conservat, ut late explicat Basilius, reg. 5, ex fusius disputatis, et attingit in brevioribus, regul. 195 et 196. Alia circumstantia, quæ ex dictis facile colligitur, est, ut talia opera fiant cum actuali oratione ac petitione divini auxilii. Quia cum in illis omnibus homo semper operari debeat ut Dei instrumentum, a quo debet efficaciam illorum expectare, tunc perfecte fiunt, quando prædicta oratio cum eis adjungitur. Igitur si debito modo tales actiones fiant, ex se non impediunt perfectionem vitæ contemplativæ, sed potius ex se juvant. Et quamvis contingat aliquando impedire actualem quamdam interiorum suavitatem et dulcedinem, illud non est substantiale detrimentum, multoque magis perfectionem auget opus charitatis erga proximos propter Deum factum. Propter quod dixit Gregorius, prima p. Pastoralis, c. 5, ad

finem: *Sunt nonnulli qui, magnis muneribus ditati, dum solius contemplationis studiis inardescunt, parere utilitati proximorum prædicatione refugiant, secretum quietis diligunt, secessum speculationis petunt; de quo si districte judicentur, ex tantis proculdubio rei sunt, quantis venientes ad publicum prodesse poterunt; qua enim mente is, qui proximis profuturus enitesceret, utilitati cæterorum secretum præponit suum, quando ipse summi Patris Unigenitus, ut multis prodesset, de sinu Patris egressus est ad publicum nostrum?*

CAPUT VII.

IN QUO GRADU PERFECTIONIS SOCIETATIS RELIGIO CONSTITUTA SIT.

1. *Prima objectio quorundam in Societatem, quod chorum non habeat. —* Quamvis omnis religio sit actus perfectionis, tamen non omnes omnia consiliorum opera exercent, et ideo quædam in altioribus versantur, quam aliæ, juxta varios fines proximos, in quos tendunt, ut in superioribus visum est. Et ideo ad perfectam notitiam Societatis tradendam, necesse est, quantum sine invidia et arrogantia fieri possit, quem gradum in hoc ordine perfectionis attingat, explicare. Quod quidem in his, quæ hactenus diximus, tam clare continetur, ut nova expositione non indigeat. Tamen, ut aliquorum objectionibus satisfaceret, hoc omittere non potuimus. Aliqui enim Societatem magnæ imperfectionis arguunt, tam in munere vitæ activæ, quam contemplativæ, unde concludere conantur, illius institutum valde imperfectum esse. Priorem partem ad vitam contemplativam pertinentem ex eo colligunt, quod Societas præcipuum hujus vitæ munus, quod in psalmodia et divinis laudibus decantandis consistit, non fungatur. Et ideo omnes antiquiores religionum institutores hanc præcipue in suis regulis, commendaverunt, ut constat ex Basilio frequenter in suis regulis, tam fusius, quam brevius disputatis; et Benedicto, in sua regula, a cap. 9, per plura sequentia; et ex Augustino etiam in sua regula, quos omnes posteriores religiones imitatae sunt, præsertim mendicantes, quæ ex vi sui instituti eleemosynis fidelium aluntur, et hæc ratione videntur speciali titulo obligari ad divina officia publice decantanda. Propter quod Sot., de Just., libro decimo, quæst. decima, articulo tertio, circa finem, cum dixisset religiones approbatas teneri officium